

p. 276).

I això interessa de veure-ho en el Baró de Maldà, últims anys del S. XVIII, car és parlant d'una part de la ciutat de Barcelona (si no m'enganyo): «en quant a forns y *flecas* de pa blanc, mitjà y moreno, són lo Pastim, que és lo principal, vehí a Sant Agustí Vell, quartel de caballeria y escola de matemàtiques en la Esplanada» (*Excursions*, p. 47). ¿Havia, doncs, penetrat fins a Barcelona, i després l'hi van deixar perdre? Tanmateix no confonguem del tot, quan es tracta d'escriptors, el vocabulari de llur comarca amb el que van adquirir ells personalment per estades en altres llocs. També Noller usà *fleca* per a l'establiment: «la simple vista d'una *fleca* en què'l comprador no pot ovirar lo forn d'hont surten los pans» (*Croquis al nat.*, 133); car si en el cas del Maldà hem de comptar també amb la Segarra, etc., en el d'Oller també hem de pensar no sols en Valls i Barcelona, sinó també en Puigcerdà i Ribes.

D'altra banda, encara que no prou clar, és possible que s'hagi de comptar amb algun cas anterior a 1518. El *DBal.* cita un doc. d'arxiu (*A. C. A.*, sembla) sense data, però que sembla del S. xv o fins de fi del xiv: «lo Rey: segons és acostumat, vós en lo novell entrament de vostre offici, axí com al de vostres precessors havets elegir quatre persones sufficientes, qui pasten a *flequa* pan de sexa en aqueixa ciutat». De tota manera observem que *pastar a fleca* encara no és un testimoni clar ni segur de *fleca* com a establiment, car en rigor es pot entendre com una forma abreujada de dir «*pastar* (a la manera del) pa de *fleca*».

També en les ordinacions de la Mostaferia de Solsona (a. 1434), en el capítol *Dels flaquers*, surten vuit vegades els mots *flaquer* i *flaquera*; i només, al final, *fleca* un cop, però en una forma que tampoc no suposa clarament denominació d'un establiment: «que tot *flaquer* --- age a pastar per manera que la present vila sie basta e copiosa de pa, sots ban --- del qual ban hage haver, lo impositiador de les *fleques*, la meytat» (*BABL* xi, 326). Això també, més que contenir *fleca* 'establiment de pa' pot significar 'el qui cobra els impostos als (*pans*) de *fleca*', en forma abreujada. I justament de tals expressions abreujades és d'on sospito que va néixer l'ús innovat de *fleca* com a nom del que s'havia dit la *flequeria*, o sigui 'l'establiment de vendre i fer pa de *fleca*'.

Ja hem vist la menor importància del mot en occità, on no ha quedat cap testimoni d'un substantiu com *fleca*, i on el congènere *flequer* està limitat al Baix Lenguadoc. Allà, de tota manera, és ben antic, i amb tota l'aparència d'un mot autòcton i arrelat. A Montoliu de l'Aude (entre Carcassona i Castelnau d'Arri), ja es documenta *flequerius* en les seves *Liberzates* l'any 1312 (Du C.); al Sudest d'això, a Limós, mig camí d'allà al nostre Capcir, trobo *flequiera* «boulangère» en una ordenança del S. xiv (Sabarthès, *Limoux*, p. 222), i el *PSW* (III, 506) n'aplega sis testimonis d'aquest mateix segle (o fi de l'anterior): un d'ells dels *Règlements Consulaires* d'aquesta mateixa vila («can le froment costa cinc sols. --- hom dona ---

guazanh a la *flequiera* dos sols.»); un de les Costums de Mont-real (a mig camí de Limós a Montoliu), de 1319: «de *flequiera* que aporte pa ab bestia a Monrial, dona dos drs. --- e dos pas dinairals liestas de las *flequieras*»; cap al NE., el mot arribava fins a Saint Pons d'Erau (mig camí de Beziers a Castras): «--- del pa de las *flequeyras* que serà trobat que no serà de pes ---», i en particular apareix sovint en els docs. dels Archives de Narbona: «las malesas las quals los *flequiers* e las *flequieras* fazian e ls peses del pan ---», «establem --- que quan s'esdevendrà penre los pas dels forniers o dels *flequiers* per far reconyensa de lurs pezes ---», etc. I fora d'això tenim només la notícia del *TdF*, que dona *flequie(i)ro* «boulangère, boulangerie» com a mot de l'Erau, però antiquat.

Les conclusions provisionals proposades a dalt, estan, doncs, ben fundades i enlloc contradites per aquesta documentació. Sobre l'etimologia, només M. de Montoliu va arriscar-se a una conjectura, l'any 1916 (*BDC* iv, 21). Es podria partir d'un verb *flacar* derivat del ll. *FLACCUS*, cat. *flac*: de *flacar* s'hauria derivat *flaquer*, i d'aquest s'hauria extret després *fleca* «per regressió». Amb raó Moll hi posava fortes objeccions: «manera de derivació que no tenc present haver vista en cap altre cas; de *mirar*, per ex., no podem formar un substantiu *mirer: ¿com se justifica la hipòtesi que de *flacar* s'haja format un substantiu *flequer*? *Flequer* té tota l'aparència d'un derivat de *fleca* ---» (*AORBB* 1929, *Supl. al REW*, n.º 1490), i conclou: «crec que aqueixa etimologia sols s'ha d'admetre provisionalment, esperant que es descobreisca una altra rel, probablement pre-romànica, que expliqui més satisfactòriament el mot català». Si bé encara mira d'adobassar la idea de Montoliu invertint l'ordre de la mala derivació d'aquest: «de *flacar*, *fleca* (deverbal); i de *fleca*, *flequer*, derivat ab sufix».

Però és que encara la falla més grossa no és la que assenyala Moll. El mot *flequer* a penes és més que català, i un verb *flacar* justament és un mot occità, que a penes ha estat mai llatí però molt menys català. Difícilment creurà ningú en un derivat format en la llengua romànica on el mot no és viu, i quasi no representat en un dels pocs ambients romànics on va arribar a ser-ho bastant (no gaire). L'arrel s'ha demostrat amplament que és *flec-* i no pas *flac-*; tals derivacions regressives són anòmales i poc versemblants pertot, però si s'arribessin a produir, podria ser només en fonètica catalana, i estrictament del català oriental, i modernes, de cap manera en cat. occidental ni en llengua d'oc, car només allà a pretònica alterna amb *é*. I menys encara en un mot ja documentat amb *e* en el S. xii.

En fi, què significa justament aqueix *flacar* pare meravellós? En primer lloc, no ha tingut mai valors semblants al de 'fènyer, pastar, la massa (o pasta farinosa)', és infundat que hagi tingut el sentit d'«ablanir, estovar» que li suposava Montoliu, i ni tan sols no ha estat un verb transitiu, perquè solament s'ha registrat en llengua d'oc el reflexiu *se flacar* «s'abstenir»; i, ja amb abast incert, un *flacat* adj. «étourdi, sans courage, lâche», al qual Levy posa un seguit d'interrogants. En